

Rinze Ijbema - Zondag 3.

1. Het lukt me dus niet. **[1]** Wat niet? M'n goede voornemens voor 2012? Nee, die niet. Of: die ook niet, maar die bedoel ik niet. Het lukt me niet: de goede voornemens voor m'n leven lukken me niet. Ik zou graag God naar waarheid kennen, **[2]** dat is wel m'n ideaal, maar ik heb het idee dat het niet lukt. Bij voorbeeld als ik nadenk over God, dat Hij tegelijk eerlijk is en aardig – weet je, dat is best moeilijk om die twee in je gedachten bij elkaar te houden. Of ook als je nadenkt over wat je meemaakt, dat God zich dan juist lijkt te verstoppen, in plaats van dat je Hem steeds beter leert kennen. Lukt me niet.

Wat geldt voor God kennen, geldt ook voor 'Hem van harte liefhebben.' **[3]** Ik houd van God, jij houdt van God, wij houden van God. Of willen dat in elk geval. Dat is ook zo'n beetje de definitie van geloof. Als iemand tegen mij zegt dat hij niet zeker weet of hij gelooft, dan vraag ik dat altijd. Hou je van God? Of: wil je van God houden? Want je hoeft het alleen maar te willen. En daarbij natuurlijk: weet je dat God van jou houdt? Als het antwoord twee keer ja is, ben je een gelovige. Maar hoe veel ik ook van God houdt, het lukt me niet om dat vast te houden. Soms uit luiheid, soms uit kleingeloof is de liefde soms zomaar weg.

Dus 'met Hem leven, om Hem te loven en te prijzen' **[4]** lukt me ook niet. Bij voorbeeld: voor een deel loof ik God, gewoon omdat het een gewoonte is, bij voorbeeld als ik naar de kerk ga, of als we samen aan tafel zingen. Dan doe ik het dus omdat het moet. Maar het vervelende is dat als je dan zegt: ik moet God niet loven omdat het moet, dat je dan nog steeds zegt 'het moet.' Ik vind het teleurstellend dat het me niet lukt om me vaker zomaar van zijn stralende aanwezigheid bewust te zijn, juist omdat het zo mooi is om Hem wel groot te maken.

Achter deze mislukking zit, zegt de Catechismus de bijbel na, **[5]** de val in zonde van Adam, onze oervader, en Eva, de moeder van alle stervenden. Over die zondeval is veel nagedacht. Ik vind het belangrijk om dat in deze preek even te benoemen. Als je zelf tot geloof komt of tot volwassen geloof komt, is het heel zinnig om vragen die je hebt serieus te nemen. Ik zeg dat omdat ik soms van een kerkverlater hoor dat hij zich voor de gek gehouden voelt omdat de kerk hem niet verteld had dat er bepaalde vragen zijn. Dus vertel ik iedereen dat je je eigen vragen, en de vragen van anderen serieus moet nemen. En ik vertel iedereen ook dat het dan net zo zinnig is de antwoorden die al gevonden zijn serieus te nemen.

Bij de zondeval is een goede vraag: hoe in den vrede kan een eenmalige historische gebeurtenis, de fout van Adam en Eva, leiden tot de zondigheid van ons allemaal? Dit is de vraag naar de erfzonde. In het zoeken naar een antwoord op die vraag zijn verschillende modellen bedacht. Eén heet het 'realistische model.' [6] Dat zegt: het is eigen aan de zonde om op een heel reëel niveau werkzaam te zijn. Zonde is dan eigenlijk een soort erfelijke eigenschap. Een ander model heet het 'f(o)ederatieve model,' [7] en dat is een soort verbondsmatige benadering, min of meer juridisch: Adam was onze vertegenwoordiger, en zijn acties zijn ons aller verantwoordelijkheid. Verder is er, als het gaat om 'de erfzonde,' ook onderscheid onder woorden gebracht tussen 'erfschuld' [8] (God rekent Adams overtreding aan Adams kinderen toe) en 'erfsmet' [9] (wij zijn zondig en wij doen zonde).

Nu is het niet mijn doel om hier een hele theorie op te bouwen, het liefst sluitend. Je mag het gerust tussen haakjes zetten. [10] Ik wil laten zien dat de christelijke kerk de vragen die hier liggen serieus heeft genomen, en ik nodig iedereen uit om dat ook te doen. Maar in deze preek ben ik expres begonnen bij de werkelijkheid: [11] het lukt me niet. Wat je ziet in de Catechismus is dat die hier het chronologische spoor volgt: goed geschapen, diep gevallen, vandaar de ellende. Prima. Ik begin vandaag met het ervaren van m'n eigen tekort – en kom terugkijkend natuurlijk ook bij de zondeval uit. Beide benaderingen hebben hetzelfde resultaat: de erkenning dat de wereld van de zonde ons element is.

[12] De zonde is mijn element. Daarmee probeer ik te omschrijven dat ik zelf niet in staat ben de zonde buiten de deur te werken. Ik kan nog zo strak en logisch redeneren, om reden van de zonde zijn mijn analyses en conclusies nooit objectief, nooit schoon, terwijl ik zelf niet de vinger erachter kan krijgen waarom het niet klopt. Ik kan nog zo intens en echt ervaren, om reden van de zonde is wat ik voel niet automatisch recht voor God, zonder dat ik zelf kan aanvoelen wat schadelijk is en wat niet. Ik kan nog zo goed zijn in keuzes maken en beslissingen nemen, om reden van de zonde heb ik geen reden om aan te nemen dat wat ik wil wijs is. Een rechtvaardig man als Paulus schaamt zich niet naast de eerste de beste heiden te gaan staan, lazen we in zijn brief aan Titus. [13] 'Ook wij waren eens onverstandig, ongehoorzaam, op de verkeerde weg, slaaf van allerlei begeerten en lusten.' Mijn element.

2. Aan wie ligt dat dan? Is het dan de schuld van God? [14] Dat is (vanuit de chronologische volgorde) de eerste vraag van de Catechismus, [15] de vraag die je ook als je vanuit de werkelijkheid

van vandaag begint vanzelf op je bordje krijgt. En omdat je het antwoord van de Catechismus misschien al kent ('God heeft de mens goed en naar zijn beeld geschapen') wil ik dat antwoord net even anders formuleren. (Eigenlijk gewoon weer door het om te draaien.) Het punt van de belijdenis van de schepping van de mens is dat God zo wilde zijn als jij. **[16]** Als Hij zegt dat jij zijn beeld draagt, dan betekent dat dat Hij zichzelf in jou ziet. Natuurlijk gaat dit niet over een gemis dat Hij had. Maar Hij heeft wat met jou en Hij wilde graag als jou zijn.

Ik denk dat iemand wel eens tegen je gezegd heeft: 'Je mag er zijn.' Of: 'Wees jezelf.' Ik ken zat situaties waarin dat precies is wat je nodig hebt. Het betekent dat er per definitie ruimte is voor wat jij denkt en voelt en wilt. Dat is wel heel prettig als het vaak net is alsof je er niet toe doet. Van daaruit kun je een stap verder gaan en zeggen: 'Je mag er zijn voor God.' Of: 'Bij God mag je zijn wie je bent.' Dat is eigenlijk nog mooier, als dat mag. Tegelijk zijn er dan wel vragen te stellen. Gaat het nou om God of om jou? En: zeg je het ook tegen een pyroomaan? Maar ik ga nog een stap verder. Ik zeg dat God wil zijn als jij. Het bijzondere is dat het dan echt gaat om God, en ik zeg er ten overvloede bij dat God niet wil zijn als jouw zonden. Maar als Hij ons zijn beeld noemt, dan ziet Hij iets in ons – meer dan wijzelf kunnen ontdekken. **[17]**

Als ik zeg dat wij Gods ideaal benaderen, dan zeg ik erbij: zijn geschapen ideaal. Als je natuurlijk aan God zou vragen of Hij liever de eeuwige Schepper zou zijn, dan ook maar een minuut als schepsel te leven, dan zou jij natuurlijk wel weten wat Hij zou kiezen. **[18]** En voor onze logica is er ook geen keus: je bent God of je bent het niet. En als je God bent kun je geen mens zijn. Maar toen God een wereld bedacht, toen waren wij de kroon op de schepping. In die zin is het geen jaloersheid van God op ons ofzo, waar ik het over heb. Maar als je alle schepselen op een rijtje zet, kiest God jou en ons uit: zo zie ik mijzelf. Jouw mooie dromen, Hij moet ervan glimlachen; wat jou pijn doet, Hij weet precies hoe het zit.

Nu zijn wij als beeld van God van ons voetstuk gevallen. Vroeger was de mens een plaatje: de spiegel van God. Nu liggen de scherven in de modder – en wat zegt dat over God? Er zijn mensen die concluderen dat de mislukking Gods schuld is, **[19]** of zelfs dat God überhaupt niet bestaat. Het lukt Hem niet, met al z'n goede voornemens. Of zelfs: het hele idee dat er een ideaal van een God is, waaraan deze wereld niet langer voldoet door onze schuld – is het niet gewoon eenvoudiger om het idee 'God' dan tussen haakjes te zetten? **[20]** Want zonder God redden we het best. Kijk maar: Het lukt je niet om God goed te kennen? Joh, ken jezelf, dat is genoeg. Je liefde voor Hem is niet altijd wakker? Wees aardig voor jezelf en voor de mensen om je heen, dat is genoeg. Het lukt je niet om

Hem naar waarde te loven? Maar er is genoeg in de wereld wat jouw waardering en verering verdient.

Ik wil graag dat je ziet dat de keus om God erbuiten te houden, dat dat vandaag voor veel mensen een serieuze keus is. Een reële mogelijkheid. En misschien is het dat voor jouzelf ook wel. In ons deel van de wereld is het zover gekomen, dat de standaardinstelling qua levenskeuzes verschoven is naar 'Er is geen God.' Voor de duidelijkheid: wereldwijd is deze instelling veruit in de minderheid. Maar hier is het echt een optie. En het is een na-ijlen van de zondeval: God niet willen kennen – dus jezelf; God niet langer liefhebben – maar de mensen om jou heen; niet God loven – maar iets of iemand anders. Gods ideaal? Ik zoek het zelf wel uit.

En welbeschouwd, wat moet je ook anders? God is God, wij zijn zijn ideaal, maar als dat mislukt, dan is het toch automatisch zijn schuld? Ja. Tenzij Gods ideale schepsel, de mens dus, iemand is die aan kan voelen wat liefde is. **[21]** De wereld is niet Gods computergame, 'World of Holiness,' waarvan versie 1.0 binnenkort vervangen wordt door de veel snellere en realistischere versie II. Als God zichzelf als schepsel kopieert krijg je iemand met verantwoordelijkheid en vreugde en liefde. Vraag mij niet om alle ins en outs van onze al dan niet vrije wil uit te leggen. Onze analyses schieten zo gemakkelijk tekort. Maar dit begrijp ik van de werkelijkheid volgens God: Hij had het lef zichzelf kwetsbaar te maken door ons te maken zoals we zijn. Ik denk dat ik het zo mag zeggen: achter de zondeval zit niet zijn schuld; achter de mogelijkheid ervan zit wel zijn liefde.

O ja, en omdat het om liefde gaat laat Hij je ook niet los als het je niet lukt en als het fout gaat. Integendeel: Hij werd mens om namens ons de goede keus te maken, de keus voor liefde en trouw tot in de dood. **[22]** Als je aan jou zou vragen wat God moet kiezen: God blijven of schepsel worden, dan zou jij Hem adviseren zichzelf te blijven. Maar God definieert zichzelf als degene die graag als jou wil zijn. En als Hij daarvoor de grens tussen Hem en ons moet overschrijden dan doet Hij dat. Dit is hoe Paulus dat voor Titus onder woorden bracht: **[23]** 'Gods genade ... leert ons dat we ... moeten leven, in afwachting van het geluk waarop wij hopen: de verschijning van de majesteit van de grote God en van onze redder Jezus Christus. **[24]** Hij heeft zichzelf voor ons gegeven om ons van alle zonde vrij te kopen, ons te reinigen en ons tot zijn volk te maken, dat vol ijver is om het goede te doen.'

3. De lijn van de preek tot nu toe was als volgt: **[25]** het goede leven lukt me niet – vanwege mijn zonde. **[26]** Licht dat aan God? Nee; integendeel. Maar dan blijft het feit: het lukt me niet...

Inderdaad, zegt de Catechismus, **[27]** tenzij we door de Geest van God opnieuw geboren worden. Opnieuw in de woorden van Paulus: **[28]** ‘Maar toen zijn de goedheid en menselijkheid van God, onze redder, openbaar geworden en heeft hij ons gered, niet vanwege onze rechtvaardige daden, maar uit barmhartigheid. **[29]** Hij heeft ons gered door het bad van de wedergeboorte en van de vernieuwende kracht van de heilige Geest, die hij door Jezus Christus, onze redder, rijkelijk over ons heeft uitgegoten.’ (Heel even een terzijde bij deze tekst. **[30]** Zie je hoe ‘God, onze redder’ parallel is met ‘Jezus Christus, onze redder’? Dat kan alleen als de mens Jezus Christus, die we kennen als één van ons, ook heel diep één is met God.) Maar goed: het gaat om Gods tenzij: **[31]** de wedergeboorte.

Voor veel gelovigen is het een vraag: hoe echt is die wedergeboorte? Hoe reëel is het werk van de Geest – in mij? **[32]** Een goede reden voor die vraag is dat je zelf merkt hoe moeilijk het je zelf lukt, om God te kennen, lief te hebben, te loven. Die ervaring kan zo sterk zijn, dat het je alle vrijmoedigheid om de Geest aan het werk te zien in je eigen leven ontnemt. Aan de andere kant hoor je gelovige mensen zich de heilige Geest toe-eigenen op een manier die ze immuun maakt voor kritiek. Hoe vinden we hier onze weg? Mijn voorstel is dat we ervan uit gaan dat de wedergeboorte, het werk van de Geest, **[33]** net zo reëel is als je zonde, je anti-God gezindheid.

Dit is wat ik bedoel: als jij bij zo’n Zondag 3 van de Catechismus diep onder de indruk bent van je eigen zondigheid, als de diepte van ‘het lukt me niet’ jou in je bestaan geëetst is, dan wil ik dat je weet dat de kracht van de Geest van God niet te weerstaan is. **[34]** Jij bent in zonde ontvangen en geboren; je kunt je geboorte niet ongedaan maken, en de zonde die je element is ook niet. Maar jij bent in de Geest opnieuw tot leven gewekt en voortgebracht. Nu is het zo dat door de zonde wij in staat zijn zonder God te leven, dat wil zeggen: wij zijn in staat zijn aanwezigheid te negeren. Maar als jij Hem vraagt om het er niet bij te laten zitten, dan moet je niet denken dat Hij je in de dood laat liggen. Nooit een keer. Met Paulus aan Titus: **[35]** ‘[Christus] heeft zichzelf voor ons gegeven om ons van alle zonde vrij te kopen, ons te reinigen en ons tot zijn volk te maken, dat vol ijver is om het goede te doen.’

En wanneer jij gedragen door de vleugels van de Geest de zwaartekracht van de zonde niet meer merkt, dan moet ik jou met de woorden van Paulus/Titus er aan herinneren: **[36]** dat je overheid en gezag moet erkennen en gehoorzaam zijn, bereid om altijd het goede te doen, van niemand mag kwaadspreken, vredelievend en vriendelijk moet zijn en je tegenover iedereen zachtmoedig moet gedragen. Als Paulus Titus instrueert om zijn gezag te gebruiken om het evangelie te verkondigen, om aan te moedigen en terecht te wijzen, dan moet Titus dat natuurlijk op het juiste moment bij de juiste mensen doen. Maar het is niet zo dat er verschillende opvolgende klassen in de

gemeente zijn, van onwetenden, via zwakken, naar de mensen die er zijn. Dus: zo werkelijk als de Geest jou aan het opbouwen is, zo werkelijk heb je de Geest nodig om bij de les te blijven – vanwege de realiteit van de zonde. **[37]**

Maar het perspectief is: **[38]** het gaat Hem wel lukken. Van God kennen en Hem liefhebben en met Hem leven om Hem te loven. Nog één keer Paulus: **[39]** 'Zo zijn wij door zijn genade als rechtvaardigen aangenomen en krijgen we deel aan het eeuwige leven waarop we hopen. Deze boodschap is betrouwbaar.' Betrouwbaar.

Amen.